

20621

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

Uppland

Tensta sn

Lindström, J. W. 1950.

17/4 50.

ULMA:s frigel. M. 25 Jaktens och
fiskets betydelse för hushållningen.

4 bl. 4^c

20621

X

Tensta socken-Norunda
härad, Uppsala län.

Frågelista n: M 25.

Ämne. Jaktens och fiskets betydelse för
hushållningen.

Det jag kan berätta om i detta ämne är vad jag minns att de gamla sade i min barndom.

Gamle torparen And. Andersson talade om, att då han var pojke så var fisket mer allmänt än då på hans äldre dagar. Folket brukade då mer stödja på fisket. Men, sade A. Förr i tiden var det mera gott om fisk, och kräftor kunde man få nära nog så mycket man ville. Då på 1880 o 90 talet var fisket inte något att räkna med där i min hemtrakt, Tensta, Viksta, Björklinge. Det var bara för oss småpojkar som nöje och sport. Det sades allmänt att det var hårdfiskat där i Långsjön som var gränsen mellan Tensta och Björklinge, utom i sjöns södra ände där Björklinge marker gick på sjöns båda sidor och även ~~engaväs~~sjöns södra ände.

Vi var bra bekanta med Sandbro och Sätuna pojkar, de sade, att de fick bara små fisk då de var ute och metade. Lika var det med de pojkar som bodde där framme i närheten av Tensta kyrka. De gick och försökte sin fisklycka i ån. Resultatet blev magert. Således kunde man inte säga att fisket hade någon betydelse i fråga om folknäingen där i min hemtrakt.

Min farfar som bodde i Ährentuna socken var mycket intresse-

ULMA 20621. J. W. Lindström. 1950
UPL. TENSTA
Frågl. M 25

-rad för fiske. Han brukade ha sina fiskejaktmarker i ån från Högsta Rosta-Fyrisvall- Årna och fram till Ulva. Även ån Fyrisvall Ekeby kvarn var hans fiskeområde. Men jag kan ej med säkerhet säga om det fisket som farfar höll på med verkligen bidrog till sovel i hushållet. Troligen gav det mer i dagpenning då han höll på med sitt yrke, han var smed, s.k. sockensmed. Men då det var kräfttid kunde det på den tiden bli stora fångster. Naturligtvis var kräftätandet ett tillskott i folknäringen. Far talade om att han och farfar en kväll var ute och hovade kräftor i ån mitt för Högsta. De fick så mycket kräftor så de tog av sig skjortorna, knöt till dem så att de blev som säckar, och så lade de kräftor i dem så att även de blev fulla med stora vackra kräftor. Tid, omkring år 1863-64.

Då vi var i skolåldern hände det ibland att vi var ute och slog isfisk. Några större fångster blev det inte. Det var inte många år under vår skoltid som isen var lämplig för den sortens fiske.

Inte heller var jakten där på trakten något som gav ortsbefolkningen något tillskott till köttförsörjningen. Visserligen hade min far en bössa då han var pojke. Men det enda han sköt en och annan gång var en hare. Kommer dock ihåg att han talade om att hans fäder en gång kom hem med ett inhjälskjutet lodjur.

Det var ju så på min hemtrakt att det lilla som fanns att skjuta så var det herrgårdarna och bruken som hade jakträtten.

Köttet av viltet ansågs vara riktigt kaläsmat, men för det mesta var det bara inom önskningsområdena att få något färskt från skog och mark.

stora
 Litet annorlunda var det i socknens östra del. Där var det de stora skogarna, och där fanns det vilt, men elgen var dock det djur som tjuvskyttarna mest eftertraktade. Visserligen ansågs det för ohederligt att vara tjuvskytt, men lockelsen var stor. Det är nog inte många som vill ha en örfil för varje tjuvskjuten elg som fått falla där i de milsvida skogarna.

Men det var ju bara en och annan som gick och tjuvsköt, alla de andra som bodde där på brukens områden fick så vackert äta sill och potatis. Sedan kunde det hända att de en och annan gång under året kunde få något färskt då de *kät* slakta en gris, får eller ungnöt.

Således var varken fiske eller jakt något som befolkningen i matväg kunde stödja på vid tiden före skilskiftet 1900 och ännu mindre efter detta.

Men det hade funnits andra tider då vårt folk räknade med jakt och fiske lika som vi i våra dagar räknar med skörden. Till exempel, namnet Skyttorp har uppkommit av att slottsskytten under Salsta bodde i skogen där. Skyttens hette vid en tid Matts, det blev Matts Skytts torp. På den tiden var det så gott om villebröd där i skogen så att Matts ofta satt inne i stugan och genom fönstret sköt en hel del av det villebröd han för dagen behövde skjuta. Självt minns jag som ned-

s.4.

detta, att det var så mycket orrar där i Källbo-myren då jag var barn. Om mornarna kunde det komma stora skaror på en femtio till sjutiofem stycken och flög ut ur den med björskog bevuxna myren och slog sig ned på ängarna. Men undan för undan minskade orrarnas antal. Ho vet hur det gick till? Det var inte någon annan än skogvaktaren som hade rätt att skjuta orrarna. Inte vet jag att det var någon annan i närheten som hade bössa och gick och tjuvskjöt. Orrarna försvann i alla fall.

I min barndom var vargjakt på min hemtrakt bara ett minne blott. Har många gånger undrat på att jag ej har något minne av att morfar ta-
såde om att han i sin ungdom var med på vargskall och dito jakt. Han växte ju upp i Morkarla socken, och där finns det gott om skog. Men jag tänker som så, att det var så vanligt med varg i hans barnår att det var inte något att tala om på gamla dagar.

Det återstod just ingen annan jakt som var lovlig för herrgårds och bruksundersåtar än rävjakt, men mickel räv klarar sig bättre mot männi- skornas onda anslag än vad varg kunde.

Om det någon gång hände ^{min banden} att de på ett eller annat sätt fått så mycket fisk att det räckte till ett ordentligt mål, så tog de väl vara på allt av fisken. Sedan de kokat den gjorde de sås av spadet som fisken kokat uti. Något mer i frågan är det ej som jag meddela, åtminstone något som är av vikt.

Uppsala den 31/3/1950

J.W.Lindström

J.W.Lindström

ULMA 20621. J.W. Lindström. 1950
UPL. TENSTA
Frgl. M 25